

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
державної установи
«Замкова виправна колонія (№ 58)»
22-23.04.2025**

м. Київ, 2025 р.

I. ВСТУП

У рамках виконання зобов'язань та виконання Україною функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, на підставі статей 13, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 22-23 квітня 2025 року групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Замкова виправна колонія (№ 58)» (далі – установа) (фото 1 та 2).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Тищенко Руслан Станіславович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Кізаєва Оксана Миколаївна, представник Уповноваженого у Хмельницькій області;

Григоров Михайло Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Куцопатрий Дмитро Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Скарженюк Тетяна Миколаївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Діденко Андрій Андрійович, представник громадської організації;

Шумний Артемій Олександрович, представник громадської організації.

Установа знаходиться за адресою: Хмельницька область, Шепетівський район, місто Ізяслав, вулиця Патріотів, 2.

Начальник установи – **Подвигін Андрій Вікторович**.

Штатна чисельність персоналу установи складається з 268 посад, з яких 16 % працівників жіночої статі. Станом на 22.04.2025 загальний некомплект по установі складає 12,6 %.

Планове наповнення установи – 402 особи.

У день відвідування в установі утримувалося – 246 осіб, з них:

у секторах для тримання чоловіків, засуджених до довічного позбавлення волі – 126 осіб;

у секторі максимального рівня безпеки для чоловіків, засуджених до позбавлення волі на певний строк за злочини проти громадської безпеки, яким визначено покарання у приміщеннях камерного типу – 3 особи;

у секторі максимального рівня безпеки для чоловіків, засуджених до позбавлення волі на певний строк, яким визначено відбування покарання у приміщеннях камерного типу – 1 особа;

у дільниці посиленого контролю – 17 осіб;

у дільниці ресоціалізації – 95 осіб;

у дільниці слідчого ізолятора – 0 (зазначена дільниця розрахована на утримання 6-ти осіб);

у дільниці карантину, діагностики і розподілу (далі – дільниця КДіР) – 3 особи.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебуває:

9 осіб – схильних до втечі;

21 особа – схильних до нападу на працівників установи, захоплення заручників;

43 особи – схильних до самогубства;

51 особа – схильних до членушкодження.

У ході відвідування представникам групи НПМ надано можливість безперешкодного доступу до усіх приміщень, будівель та споруд, розташованих на території установи.

Групою НПМ проведено опитування 188 засуджених.

Керівництвом установи організовано проведення ремонтних робіт для підтримання у належному стані окремих приміщень установи, а саме:

приміщень лазне-прального комплексу (далі – ЛПК) (фото 3 та 4);

окремих камерних приміщень (фото 5);

приміщень відділень соціально-психологічної служби (далі – відділення СПС) (фото 6-8);

приміщень (кімнат) для надання тривалих побачень (фото 9 та 10);

приміщень клубу (фото 11) та їдальні установи (фото 12) тощо.

Попередні зауваження

Попереднє відвідування установи групою НПМ здійснено 31 жовтня – 1 листопада 2022 року, за результатами якого представниками групи НПМ вказувалося на наявність порушень прав утримуваних осіб, а саме:

на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання;

на достатній життєвий рівень;

та низка інших порушень прав людини.

Слід зазначити, що надані за результатами попереднього відвідування рекомендації у повному обсязі не виконано, аналогічні недоліки продовжують мати місце.

Окрім цього, у ході відвідування установи, представниками групи НПМ встановлено інші порушення вимог діючих нормативно-правових документів, невиконання вимог яких буде призводити до порушень прав людини та недотримання міжнародних стандартів поведінки із утримуваними особами.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України)

1. Частиною 1 статті 115 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак, під час відвідування установи групою НПМ встановлено, що в окремих камерних приміщеннях зазначені вище вимоги не дотримуються.

Так, під час відвідування у камерному приміщенні № 37, де утримувалися 3 особи, площа приміщення складала 8,2 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складала лише 2,7 м²; у камерному приміщенні № 13, де утримувалися 3 особи, площа приміщення складала 9,7 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складала 3,2 м².

Аналогічні факти порушення норми жилої площі групою НПМ зафіксовано також у камерних приміщеннях №№ 5, 8, 14, 33, 39, 40, 45, 46, 36, 43 та інших.

Довідково: замірювання площі у житлових та камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді Європейського комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет) [CPT/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, переважаючого медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Окрім цього, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004) зазначено про неналежні умови утримування в місцях несвободи, а саме про недостачу площі у камерних приміщеннях.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що у зв'язку з матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації. Згідно із пунктом 1 статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та статтею 2 Закону України

«Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання.

2. У доповіді Європейського комітету Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

Використання системи відеоспостереження в установах Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюється на підставі Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів нагляду і контролю).

У ході вивчення зазначеного питання, а також спілкування з працівниками установи, групою НППМ встановлено, що діяльність адміністрації установи щодо визначення місця, виду та кількості відеокамер, необхідних для обладнання об'єктів установи з урахуванням їх функціонального призначення і технічних характеристик, належним чином не організована.

Як наслідок, у порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю, місця несення служби персоналом; територія та об'єкти житлової (окрім, жилих та камерних приміщень) та виробничої зон установи; входи, коридори, сходові клітини, службові та підсобні приміщення адміністративного будинку, структурні ділянки та сектори, а також прогулянкові дворики не у повному обсязі обладнано відеокамерами.

Зазначене призводитиме до відсутності фіксації випадків фізичного впливу або інших зловживань з боку як персоналу установи, так і інших утримуваних осіб.

3. У той же час відеоспостереження здійснюється за особами, які утримуються у камерних приміщеннях установи, причому відеонагляд за чоловіками можуть здійснювати працівники жіночої статі.

Таким чином, адміністрацією установи порушуються вимоги статті 32 Конституції України, якою встановлено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Окрім цього, статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка відповідно до вимог статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовується у порядку, передбаченому для норм національного законодавства закріплено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

Практика ЄСПЛ у справі «Case of Gorlov and others v. Russia» вказує, що відносно заявників, які утримувались у камерних приміщеннях, де були наявні

системи відеоспостереження, через які тюремний персонал постійно спостерігав за ними, визнається порушенням вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Окрім цього, Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

4. У відповідності до вимог національного законодавств на зовнішніх дверях камерних приміщень для тримання засуджених до довічного позбавлення волі установи розміщені поіменні картки з наданням інформації про кримінальні правопорушення, скоєні особами, які знаходяться в цих камерних приміщеннях.

Європейський комітет у пункті 52 доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] зазначає, що слід зупинити таку практику, оскільки вона служить лише для стигматизації та ускладнення стосунків між засудженими до довічного позбавлення волі та працівниками установи.

5. Під час відвідування камерних приміщень №№ 15, 16, 8, а також камер дисциплінарного ізолятора (далі – ДІЗО) установи групою НПМ встановлено, що відстань між протилежними стінами цих приміщень складає лише від 1,4 м до 1,7 м.

Європейський комітет у своїй доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] рекомендує розширити або вивести з експлуатації будь-які камери розміром менш ніж 6 м² (без урахування санітарних вузлів) і щоб відстань між протилежними стінами кожної камери складала не менш ніж два метри.

Довідково: замірювання площі та відстані між протилежними стінами у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

6. Під час відвідування групою НПМ встановлено існуючу в установі «негативну практику» утримання засуджених до довічного позбавлення волі поодиноці.

Так, в ході опитування, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування, окремі засуджені повідомили групі НПМ, що вони утримуються поодиноці у камерних приміщеннях близько 3-х років.

Європейський комітет у 21 Загальній доповіді [CPT/Inf (2011) 28] зазначає, що одиночне ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я для утримуваних осіб. Окрім цього, таке тримання може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув'язненими.

Порушення права на інформацію (стаття 34 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про інформацію»)

7. У відповідності до вимог пункту 3 розділу XX Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП), жилі приміщення, клуби, бібліотеки, кімнати для виховної роботи у відділеннях соціально-психологічної служби, ДІЗО, ПКТ, камери для засуджених до довічного позбавлення волі, палати лікарняних закладів радіофікуються.

Однак, під час відвідування установи групою НПМ встановлено, що не усі із перелічених вище об'єктів (приміщень) радіофіковані.

Зазначене також суперечить вимогам правила 24.10. Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП), згідно з яким ув'язнені мусять мати можливість регулярно одержувати інформацію про суспільні події по радіо або телебаченню.

Порушення права на працю засуджених та захист від експлуатації (стаття 43 Конституції України, стаття 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція МОП про примусову чи обов'язкову працю № 29)

8. Статтею 8 КВК України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. Дана норма стосується і тривалості робочого дня, який згідно вимог статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.

У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі окремі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням вимог статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК України та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю).

Так, у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, які залучаються в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, встановлено, що у деяких з них у 2025 році тривалість робочого тижня складала близько 48-63 годин (у деяких з них – включно з вихідними днями).

Окрім цього, доплати за понаднормову працю таким засудженим не нараховувалися.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 48 Конституції України)

9. Під час відвідування установи представниками групи НПМ зафіксовано незадовільний (зокрема, непридатний до нормальної експлуатації, а, подекуди, в окремих місцях аварійний) стан конструкцій, даху та покрівлі будівлі ґуртожитку № 1 установи, де утримуються засуджені до позбавлення волі.

У ході вивчення наданої адміністрацією установи інформації, а також спілкування з працівниками установи, представниками групи НПМ встановлено, що зазначена будівля побудована у 1602 році та експлуатується вже понад 350 років, а також включена до переліку пам'яток архітектури національного значення, і, внаслідок природного старіння, перебуває в аварійному стані. Так, дах цієї будівлі не перешкоджає потраплянню до будівлі атмосферних опадів, внаслідок чого, стеля та стіни постійно вологі і уражені грибком, що у свою чергу сприяє руйнації самої будівлі.

Таким чином, перебування у приміщеннях зазначеної будівлі утримуваних осіб порушує їх право на достатній життєвий рівень, а також є прямою загрозою для життя та здоров'я як утримуваних осіб, так і персоналу установи.

10. У порушення вимог правила 22.5. ЄПП та Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії максимального рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення), камерні приміщення установи №№ 15, 16, 13, 8, 5, 14, приміщення для одягання лазні ЛПК, житлові приміщення відділення СПС (№ 1) установи не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л. з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом.

Відповідно до вимог правила 22.5. ЄПП, утримувані особи повинні завжди мати доступ до чистої питної води.

11. Під час вивчення стану обладнання ЛПК установи групою НПМ виявлено ряд порушень вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування).

Так, в приміщеннях лазні припливно-витяжна система вентиляції з механічним спонуканням відсутня.

У ході спілкування з працівниками установи встановлено, що наявна у лазні установи перукарня не працює близько двох років.

У секторі для тримання чоловіків, засуджених до довічного позбавлення волі установи приміщення для миття перебуває у неналежному санітарно-гігієнічному стані та потребує проведення ремонтних робіт (фото 13).

У порушення вимог Додатку 6 Положення про організацію лазне-прального обслуговування «Журнал обліку проведення тілесних оглядів у лазні установи» не ведеться.

Залишення поза увагою вирішення зазначених питань призводитиме до погіршення якості лазне-пральних послуг, які надаються засудженим, та порушуватиме право цих осіб на достатній життєвий рівень.

12. У приміщеннях для миття лазні ЛПК (фото 14) та сектору для тримання чоловіків, засуджених до довічного позбавлення волі (фото 15), встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також правила 19.3. ЄПП в частині недотримання права утримуваних осіб на приватність.

Зокрема, у зазначених приміщеннях відсутні шторки та душові перегородки, необхідні для усамітнення засуджених.

13. У відповідності до вимог пункту 3.19.5 розділу III Положення про організацію лазне-прального обслуговування, в ЛПК установи для проведення дезінфекції (дезінсекції) верхнього одягу та постільних речей (подушки, матраци, ковдри) в пенітенціарних установах використовуються дезінфекційні камери.

Разом з тим, у ході спілкування з працівниками установи групою НПМ встановлено, що внаслідок відсутності належного контролю за організацією дезкамерної обробки з боку посадових осіб установи в ЛПК наявна дезінфекційна (парова) камера не працює близько одного року.

Вищевикладене порушує санітарно-гігієнічні норми та може призвести до поширення інфекційних захворювань в установі.

14. Під час вивчення стану обладнання ділянки КДіР та відділення СПС (№ 1) установи групою НПМ встановлено порушення вимог Норм забезпечення, а також порушення прав засуджених на гідні умови тримання та достатній життєвий рівень.

Так, в зазначеній ділянці установи відсутні: кімната для зберігання продуктів харчування; кімната для приймання їжі; гардеробна та приміщення сушарки.

У відділенні СПС (№ 1) відсутні кімната для виховної роботи та приміщення сушарки.

Внаслідок відсутності приміщень сушарки засуджені змушені сушити одяг на вулиці у місцях, які не обладнані навіть накриттям для захисту від атмосферних опадів.

15. У окремих камерних приміщеннях установи групою НПМ встановлено надмірну заґратованість вікон та неналежний рівень освітлення в них.

Так, у камерних приміщеннях №№ 13 та 8 показник загального освітлення є недостатнім (46 lux та 63,7 lux відповідно), при тому, що згідно вимог додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 lux.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

16. У відповідності до вимог пункту 4 розділу IV Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю, сигналізаційна система виклику застосовується для надання можливості особам, узятим під варту, та засудженим здійснити виклик персоналу і складається із кнопок, які встановлюються у камерних приміщеннях, та індикаційної панелі, що відображає інформацію про стан кнопок.

У порушення вимог вищезазначеної норми Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю, а також вимог правила 18.2. ЄСПЛ, 100 % камерних приміщень установи сигналізаційною системою виклику, яка дозволяє засудженим та ув'язненим негайно встановлювати контакт із персоналом, у повному обсязі не обладнані.

Відсутність сигналізаційної системи виклику позбавляє можливості утримуваних осіб повідомляти персоналу установи про виникнення позаштатних ситуацій.

17. Обладнання дільниці слідчого ізолятора установи не відповідає стандартам поводження з в'язнями та умовам їх тримання за функціональним призначенням та суперечить вимогам Норм забезпечення.

Під час вивчення стану обладнання сектору для тримання осіб, узятих під варту установи, групою НПМ встановлено, що для утримуваних осіб у секторі не обладнано кімнату для обшуку та приміщення кабінету лікаря для амбулаторного прийому хворих тощо.

Недотримання вимог Норм забезпечення порушує права осіб, узятих під варту, на гідні умови тримання.

Окрім цього, штатною структурою установи, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 16.06.2020 № 2024/к (зі змінами), сектор для тримання осіб, узятих під варту, не забезпечений жодною штатною одиницею персоналу.

18. У порушення вимог підпункту 6 пункту 4 розділу IV Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО), з боку адміністрації установи відсутній належний контроль за процесом забезпечення утримуваних осіб наборами продуктів харчування перед відправленням для участі в кримінальному провадженні за межами установи.

Так, наказом начальника установи особа з числа персоналу, відповідальна за видачу продуктів харчування утримуваним особам, які відправляються за межі установи для участі в кримінальному провадженні, визначена, а «Журнал обліку продуктів харчування, що видаються ув'язненим і засудженим перед відправленням за межі установи» в установі відсутній.

Враховуючи практику ЄСПЛ (наприклад, справа «Корнейкова та Корнейков проти України» (заява № 56660/12, § 142 та 143), у разі подання до нього скарг ув'язненими (засудженими) щодо незабезпечення їх продуктами харчування адміністрацією установи, умови тримання цих осіб можуть бути визнаними такими, що порушують вимоги статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та присуджено відповідні компенсації.

19. Під час відвідування камерних приміщень установи групою НПМ встановлено, що адміністрацією установи не забезпечуються належні умови проживання для засуджених.

Так, у порушення вимог Норм забезпечення та ПВР УВП у окремих камерних приміщеннях відсутні: стіл (камера № 15) та лава на довжину стола (камери №№ 15, 16, 13, 5 та 14); телевізор (камери №№ 16, 8, 2, 5 та 14); дзеркало (камери №№ 16 та 8); змивний бачок санвузла у камері № 13 зламаний; полиця настінна для туалетних речей (камери №№ 16, 13, 8, 5 та 14).

Разом з тим, камерні приміщення №№ 15, 13, 8, 5, 14 та 18 перебувають у неналежному, а, подекуди, у незадовільному санітарно-гігієнічному стані, та потребують проведення ремонту (фото 16-18).

Як наслідок, під час обходу у камерних приміщеннях № 8 та 14 у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, групою НПМ встановлено, що дані приміщення заражені паразитами/гризунами.

20. У деяких камерних приміщеннях установи не забезпечується доступ утримуваних осіб до свіжого повітря, що є порушенням вимог пункту 11 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пункту 18.2. ЄПП.

Так, у камерних приміщеннях №№ 13 та 14 металеві ґрати через свою конструкцію не дозволяють повністю відкрити вікно (фото 19 та 20).

Заходи безпеки для певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, проте, вони не повинні позбавляти останніх доступу до свіжого повітря.

Крім того, відсутність припливу свіжого повітря до камерного приміщення створює умови, сприятливі для поширення різних хвороб.

Порушення права на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 32 Конституції України)

21. У камерному приміщенні № 18 встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що забезпечує право на повагу до приватного життя.

Так, ліжка у зазначеному камерному приміщенні розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує утримуваним особам режиму приватності та порушує правило 18.1. ЄПП (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) (фото 21).

22. В окремих камерних приміщеннях групою НПМ встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій передбачено право на повагу до приватного життя, у частині доступу та використання санітарних засобів.

Так, у камерних приміщеннях установи №№ 42 та 47 відсутні двері у санвузлах, що не дозволяє утримуваним особам усамотнитись та відповідно є порушенням вимог правила 19.3. ЄПП (фото 22).

Порушення права на життя (стаття 3 Загальної декларації прав людини, стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України)

23. Під час відвідування установи групою НППМ виявлено порушення вимог Кодексу цивільного захисту України у частині вирішення питання щодо укриття населення та його захисту.

Так, приміщення наявного в установі укриття перебувають у занедбаному, неналежному санітарно-гігієнічному стані, а також потребують проведення ремонту та дообладнання (зокрема, ці приміщення у повному обсязі не забезпечені меблями для розміщення засуджених, вентиляцією, опаленням тощо), внаслідок чого вони за призначенням не використовуються (фото 23-25).

Таким чином, засуджені установи піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними, відповідно, у гуртожитках під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії проти України.

24. В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні), що може привести до ураження електричним струмом засуджених або ув'язнених та становить загрозу для їх життя і здоров'я, а також може призвести до виникнення пожеж або задимлень в установі.

У відповідності до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні, дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель установи повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. Не менше одного разу на рік комісією установи має здійснюватися перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

У ході спілкування з працівниками установи групою НППМ встановлено, що у порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні, робота у цьому напрямку (зокрема, щодо відновлення покриття) не проводилася тривалий час (протягом щонайменше останніх 7-ми років).

25. Усупереч вимогам підпункту 1.2. пункту 1 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні, адміністративні будівлі, гуртожитки для засуджених, інші будівлі та споруди установи не обладнані у повному обсязі системою автоматичної пожежної сигналізації. У ході спілкування з працівниками установи групою НППМ встановлено, що в установі системою протипожежного захисту належним чином не обладнано жодне із зазначених приміщень.

Інші порушення

26. У ході вивчення відповідної службової документації, групою НППМ встановлено значний некомплект персоналу по установі, а саме 12,6 % від штатної чисельності персоналу.

Слід зазначити, що у пункті 26 сьомої загальної доповіді [CPT/Inf (97) 10] Європейського комітету вказано, що за неадекватного забезпечення кадрами підтримання безпеки і виконання режимних вимог роблять необхідною часту понаднормову роботу персоналу, яка призводить до стресових станів і швидкої втомлюваності (відомої як «вигорання»).

Все це, у свою чергу, призводить до синдрому постійної втоми та емоційного виснаження персоналу установи.

Також, Європейський комітет у своїх доповідях за результатами проведених візитів до України зазначив, що недостатня присутність персоналу була спільною особливістю в усіх відвіданих колоніях. Наприклад, в одній із колоній один охоронець відповідав за нагляд за сотнею ув'язнених упродовж дня, іноді йому допомагали один або два інших працівника, які патрулювали різні житлові приміщення. Вночі та на вихідних не було постійної присутності персоналу в житловій частині колонії (невеликий патруль охоронців обходив територію кожні дві-три години).

За таких обставин, Європейський комітет підкреслив, що низька укомплектованість персоналом зменшує можливості прямого контакту з ув'язненими, збільшує напругу між ув'язненими та персоналом, та сприяє використанню «днювальних» для здійснення контролю за ув'язненими. Європейський комітет закликає владу України без подальших затримок зробити кроки для перегляду комплектування персоналом пенітенціарних установ, з метою забезпечення більшої присутності охоронців у житлових та робочих приміщеннях.

27. Наявні в установі спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети) належним чином не пронумеровані і у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Європейського комітету до України [CPT/Inf (2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу до засуджених, були одягнені у спеціальне захисне спорядження (захисні шоломи, бронежилети) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування щодо встановлення винних осіб.

Представниками Європейського комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення (фото 26 та 27).

28. У відповідності до вимог пункту 1 розділу XII ПВР УВП, молодші інспектори чергової зміни, які приймають передачі, повинні бути одягнені у білі халати, мати у санітарних книжках відмітку про проходження медичного огляду, дотримуватися правил гігієни і санітарії.

Однак, під час відвідування установи групою НПМ в одного працівника, який здійснював прийом передач, санітарна книжка була відсутня, троє інших працівників вчасно черговий медичний огляд не пройшли.

Вищевикладене порушує санітарно-гігієнічні норми та може призвести до поширення інфекційних захворювань.

29. Також, під час відвідування установи групою НІПМ виявлено чотирьох засуджених, які залучалися до роботи з господарського обслуговування, у яких, у порушення вимог пункту 1 розділу XVIII ПВР УВП, постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року № 559 "Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок" та вимог статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», відсутні медичні книжки, а також шість засуджених, які вчасно не пройшли черговий медичний огляд.

30. Під час відвідування установи групою НІПМ вивчено питання щодо дотримання адміністрацією установи вимог Порядку визначення ступеня виправлення засудженого, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 19 січня 2023 року № 294/5 (далі – Порядок визначення ступеня виправлення засудженого), з використанням підсистеми «Касандра» Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту (далі – підсистема «Касандра») з урахуванням оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення.

У ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, 15 із 17 опитаних осіб повідомили, що вони не володіють інформацією щодо порядку та процедури проведення визначення ступеня виправлення засудженого з урахуванням оцінки ризиків вчинення ним повторного кримінального правопорушення, а також участі у проведенні відповідних заходів не приймали.

Вищевикладене свідчить про те, що заходи, що вживаються адміністрацією установи щодо визначення ступеня виправлення засудженого з урахуванням оцінки ризиків вчинення ним повторного кримінального правопорушення носить формальний характер та порушує право утримуваних осіб на достатній життєвий рівень.

31. Під час відвідування групою НІПМ встановлено, що молодші інспектори відділу нагляду і безпеки установи носять гумові кийки відкрито, спеціальних пристосувань для прихованого носіння таких спеціальних засобів у них немає (фото 28).

У доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [СРТ/Inf (2024) 20] Європейський комітет рекомендував персоналу служб нагляду і безпеки припинити практику регулярного носіння кийків всередині приміщень пенітенціарних установ тому, що така практика сприяє розвитку негативних стосунків між персоналом та засудженими.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Міністерству юстиції України:

Розробити нормативно-правові акти щодо заборони використання поіменних карт з наданням інформації короткого опису кримінальних правопорушень у засуджених до довічного позбавлення волі.

2. Державній установі «Замкова виправна колонія (№ 58)»:

1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи та розробити відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому.

2. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого згідно вимог національного законодавства та практики ЄСПЛ.

3. Обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю та з урахуванням вимог практики ЄСПЛ.

4. Вивести з експлуатації в установі камерні приміщення, відстань між протилежними стінами яких менше 2 м.

5. Припинити практику застосування одиночного утримування для засуджених, які утримуються в камерних приміщеннях установи.

6. Вжити дієвих заходів щодо усунення виявлених порушень у частині забезпечення засудженим можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події по радіо.

7. Дотримуватися вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працівників із числа засуджених.

8. Опрацювати питання щодо вишукування коштів для невідкладного проведення ремонту даху та покрівлі будівлі гуртожитку № 1 установи з метою запобігання доведення її до руйнування, а також інших приміщень установи з метою приведення умов утримання засуджених та ув'язнених до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

9. Забезпечити в установі постійний доступ засуджених до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

10. Обладнання приміщень та діяльність ЛПК установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

11. Створити належні умови для реалізації права засуджених на приватність та особистий простір.

12. Обладнання приміщень дільниці КДіР та відділення СПС (№ 1) установи привести у відповідність до вимог Норм забезпечення та міжнародних стандартів.

13. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях установи.

14. Обладнання та використання сигналізаційної системи виклику в

установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю та міжнародних стандартів.

15. Обладнання та діяльність дільниці слідчого ізолятора установи привести у відповідність до вимог Норм забезпечення, ПВР СІЗО та міжнародних стандартів.

16. Привести у відповідність до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів умови тримання засуджених та ув'язнених у камерних приміщеннях установи.

17. Вжити дієвих заходів щодо забезпечення вільного доступу утримуваних осіб до свіжого повітря.

18. Вжити дієвих заходів щодо обладнання та використання у відповідності до вимог чинного законодавства укриття в установі.

19. Вжити дієвих заходів щодо усунення та недопущення у подальшому виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

20. Розглянути питання загального некомплекту персоналу в установі, визначити причини і умови його наявності та вжити дієвих заходів щодо комплектування вакантних посад.

21. Нанести маркування на наявні в установі спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети).

22. Усунути виявлені порушення правил гігієни і санітарії під час приймання передач, а також під час залучення до роботи засуджених на відповідних об'єктах установи.

23. Не допускати випадки формалізму при реалізації Порядку визначення ступеня виправлення засудженого, з використанням підсистеми «Касандра».

24. Забезпечити носіння молодшими інспекторами відділу нагляду і безпеки установи спеціальних засобів (гумових кийків) з використанням спеціальних пристосувань для їх прихованого носіння.

25. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на гуманне ставлення до засуджених (осіб, узятих під варту).

До звіту додаються: Фотознімки на 10-ти арк. в 1 прим.

**Керівник групи НПМ,
головний спеціаліст відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Руслан ТИЩЕНКО

Фотознімки до звіту
Фото 1

Фото 2

Φοτο 3

Φοτο 4

Φοτο 5

Фото 6**Фото 7****Фото 8**

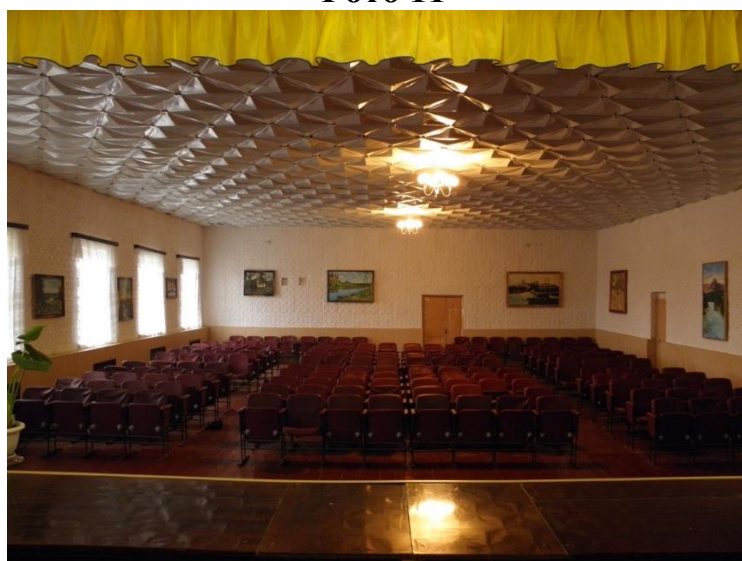
Φοτο 9

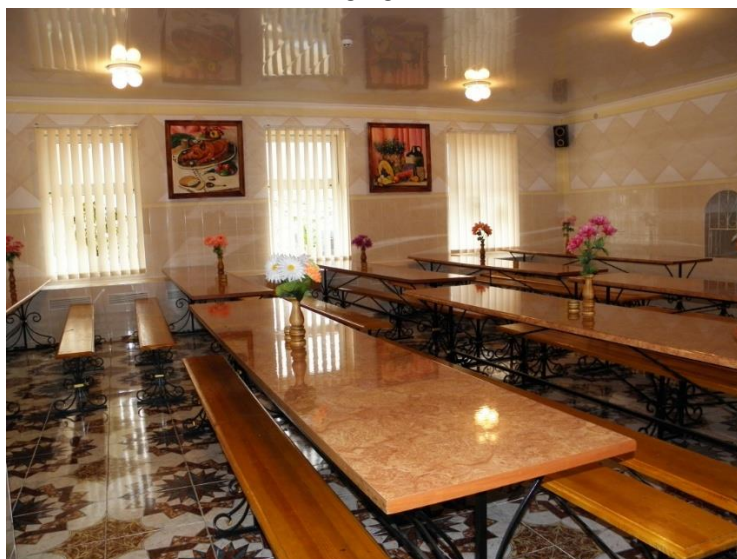
Φοτο 10

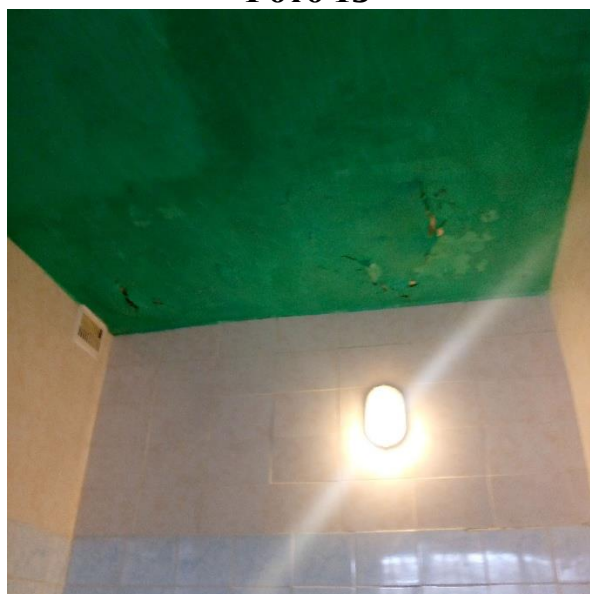
Φοτο 11

Φοτο 12

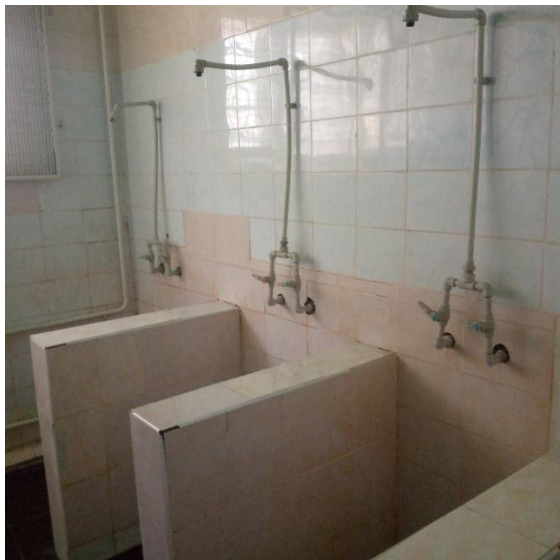
Φοτο 13

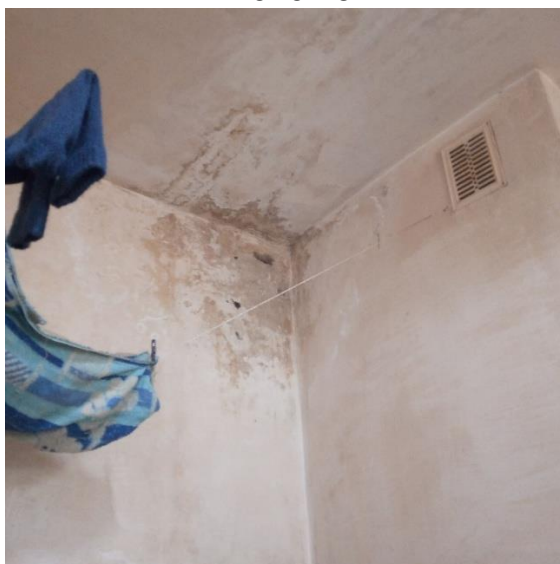
Φοτο 14

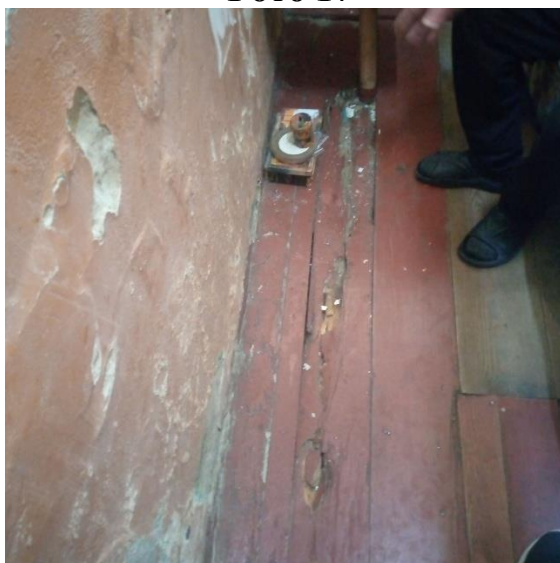
Φοτο 15

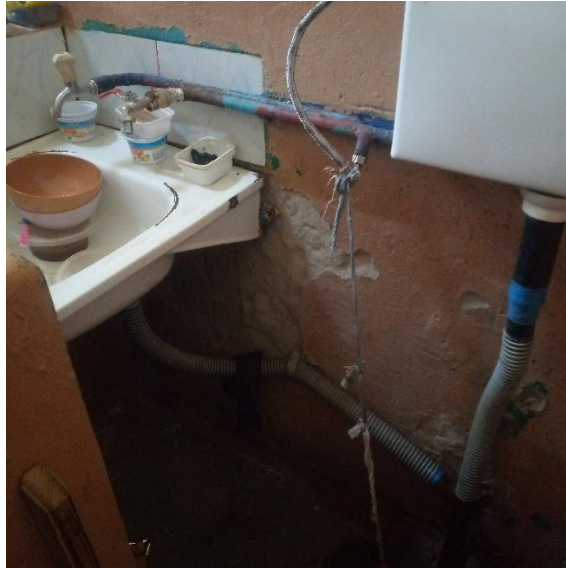
Φοτο 16

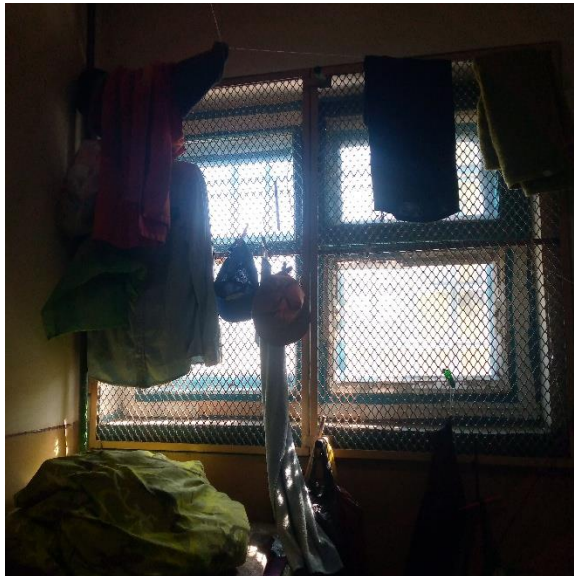
Φοτο 17

Φοτο 18

Φοτο 19

Φοτο 20

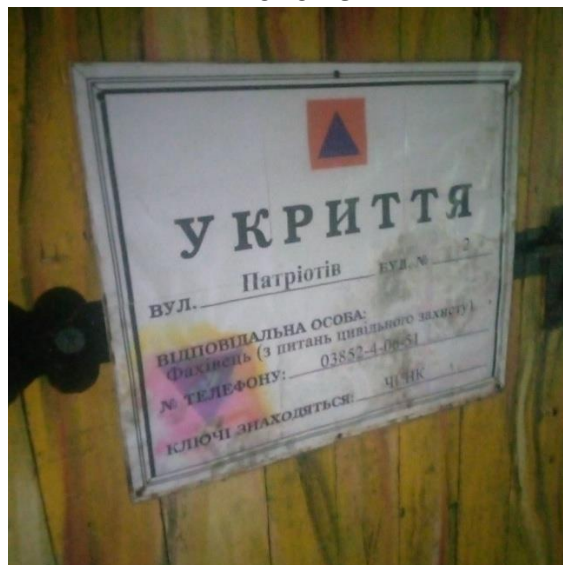
Фото 21

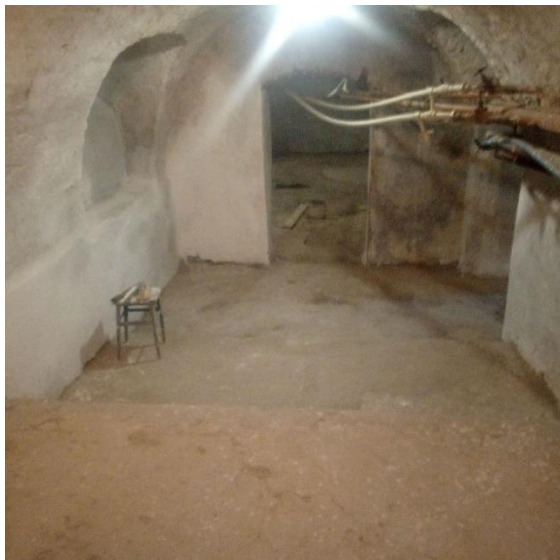
Фото 22

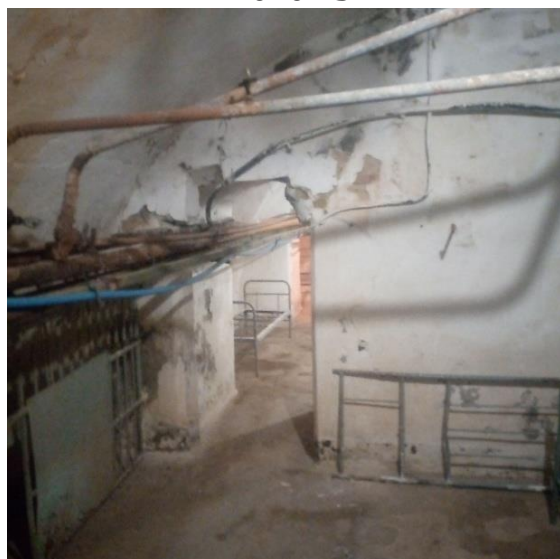
Фото 23

Φοτο 24

Φοτο 25

Φοτο 26

Φοτο 27

Φοτο 28

